

वार्षिक योजना सन २०२३-२४ प्रचार, प्रसिध्दी व प्रशिक्षण (२४०६ ८५८९) या लेखाशीर्षातर्गत माध्यम आराखड्यास प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता प्रदान करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: साववि-२०२३/प्र.क्र.७०/फ-११
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक:- १५ फेब्रुवारी, २०२४

वाचा:-

१. सामान्य प्रशासन विभाग शासन निर्णय क्र. मावज-२०१८/प्र.क्र.२३९/का-३४, दिनांक २६.०३.२०२०
२. सामान्य प्रशासन विभाग शासन निर्णय क्र. ३४-का/१२६.क्र.प्र/२०२१-मावज . दिनांक १३.०८.२०२१
३. सामान्य प्रशासन विभाग शासन निर्णय क्रमांक-मावज-२०२३/प्र.क्र.१८७/का-३४, दिनांक २३.११.२०२३
४. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक, (वनबल प्रमुख) महाराष्ट्र राज्य, नागपूर, यांच्या कार्यालयाचे पत्र क्र.कक्ष-१/पी/नबाप्र/प्र.क्र.३५/८१८/२०२३-२४, दिनांक १९.१२.२०२३
५. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक, (वनबल प्रमुख) महाराष्ट्र राज्य, नागपूर, यांच्या कार्यालयाचे पत्र क्र.कक्ष-१/पी/यो/नबाप्र/प्र.क्र.२५/१०२४/२०२३-२४, दिनांक १३.०२.२०२४

प्रस्तावना :-

जागतिक तापमानातील बदल (Global Warming), हवामानातील बदल (Climate change), पर्यावरणीय बदल (Environmental change) याबाबत तसेच वन, वन्यजीव, जैव विविधता यांचे संरक्षण, संवर्धन व व्यवस्थापन आणि वनक्षेत्र व वनाच्छादन वाढविणे इ. बाबींची जनजागृती करून लोकांमध्ये विचार मंथन घडवून आणणे व जनतेला पर्यावरण पुरक उपाययोजनांमध्ये सहभागी करून घेणे आवश्यक आहे. त्याकरीता प्रिंट आणि इलेक्ट्रॉनिक मिडीया, बस/रेल्वे इ. सार्वजनिक वाहतुकीची साधने, आणि सार्वजनिक जागा याठिकाणी जाहिरातीद्वारे प्रसिध्दी करणे, चित्रफिती, लहान स्वरूपातील चित्रपट, लेख, भिक्तीचित्रे, छोट्या पुस्तिका याद्वारे मोठ्याप्रमाणावर जनजागृती करण्यात येते. शासनाच्या विविध वेबसाईट आणि सोशल मिडीया यावर वन आणि पर्यावरणासंबंधित महत्त्वपूर्ण कामांची/योजनांची/निर्णयांची माहिती, वन, वन्य प्राण्यांचे व वनक्षेत्र वाढविण्याचे महत्त्व जनतेसमोर ठळकरित्या आणण्याचे देखिल शासनाचे उद्दिष्ट आहे. त्यानुषंगाने प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांनी सन २०२३-२४ या वर्षाकरीता संदर्भाधीन क्रमांक ५ येथील दिनांक

१९.१२.२०२३ रोजीच्या पत्रान्वये शासनास सादर केलेल्या माध्यम आराखड्यास प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

वन, वन्यजीव, जैव विविधता यांचे संरक्षण, संवर्धन व व्यवस्थापन आणि वनक्षेत्र व वनाच्छादन वाढविणे इ. बाबींची जनतेमध्ये जनजागृती करण्यासाठी सन २०२३-२४ या वर्षाकरीता प्रचार, प्रसिध्दी व प्रशिक्षण (२४०६ ८५८९) या लेखाशीर्षातर्गत रु.४०००.०० लक्ष इतकी अर्थसंकल्पीय तरतुद करण्यात आली आहे. त्यानुषंगाने प्रचार, प्रसिध्दी व प्रशिक्षण (२४०६ ८५८९) या वार्षिक योजनेतर्गत वन विभागाच्या विविध योजनांच्या प्रसिध्दीकरीता माध्यम आराखडा तयार करून सदर माध्यम आराखड्यास प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता देण्याबाबतचा प्रस्ताव संदर्भाधीन क्रमांक ६ येथील पत्रान्वये शासनास सादर करण्यात आला होता. सदर माध्यम आराखड्यातील खालील तक्ता-अ व तक्ता-ब मध्ये नमूद माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयामार्फत करावयाच्या निर्मिती व प्रसिध्दीसाठी सामान्य प्रशासन विभागाच्या संदर्भाधीन क्रमांक ३ येथील दिनांक १३.०८.२०२१ रोजीच्या शासन निर्णयातील तरतुदीनुसार प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे.

महसूल व वन विभाग-माध्यम आराखडा				
तक्ता-अ				
अ.क्र.	क्रिएटीव्ह	दर (रुपये)	संख्या	अपेक्षित खर्च (रुपये)
१	प्रिंट आणि इतर बाह्य माध्यमांसाठी प्रिंट क्रिएटीव्ह निर्मिती व आवश्यकतेनुसार ॲडॅप्टेशन	१०,०००	१०	१,००,०००
२	टीव्हीसी (६० सेकंद)	७,००,०००	२४	१,६८,००,०००
३	ऑडिओ जिगल आणि स्पॉट (६० सेकंद)	४५,०००	१२	५,४०,०००
४	लघूपट (१८० सेकंद पर्यंत)	७,९०,०००	२०	१,५८,००,०००
५	माहितीपट/यशोगाथा निर्मिती (२३ मिनिट पर्यंत)	१२,५०,०००	१८	२,२५,००,०००
एकूण (तक्ता क्रमांक-अ)				५,५७,४०,०००

तक्ता-ब					
जाहिरात प्रसारणासाठीचा तपशील व खर्च					
अ.क्र.	माध्यम	तपशील	दर	वारंवारिता/कालावधी	एकूण खर्च (रु.)
१	दैनिक	शा.मा. यादीवरील अ, ब संवर्गातील दोन मराठी व	शा.मा.दर	नमूद रकमेत कमाल वेळेत	१,००,००,०००

		दोन इंग्रजी दैनिकात अर्धपान रंगीत जाहिरात प्रसिध्दी			
२	होर्डिंग्ज	मुंबई, पुणे आणि नागपूर शहरातील माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयाच्या होर्डिंग्जवर	शा.मा.दर	३० दिवस, नमूद रकमेत कमाल होर्डिंग्जवर	५६,००,०००
३	विमानतळावरून प्रसिध्दी	नागपूर, दिल्ली, मुंबई इत्यादी विमानतळावरील एलईडी डिस्प्ले/स्टॅण्डीजव्दारे प्रसिध्दी	सीबीसी (डीएव्हीपी)	३० दिवस, नमूद रकमेत कमाल डिस्प्ले/स्टॅण्डीजवर प्रसिध्दी	१,५०,००,०००
४	बस क्यू शोल्टर	नागपूर शहरातील बस क्यू शोल्टर (लिट)	सीबीसी (डीएव्हीपी)	३० दिवस, नमूद रकमेत कमाल बस क्यू शोल्टरवर	२५,००,०००
५	बस क्यू शोल्टर/सिटी बस रॅप	पुणे शहरातील बस क्यू शोल्टर (नॉन लिट/सिटी बस रॅपव्दारे प्रसिध्दी	सीबीसी (डीएव्हीपी)	३० दिवस, नमूद रकमेत कमाल बस क्यू शोल्टर/बस रॅपवर	८०,००,०००
६	बस क्यू शोल्टर	मुंबई शहरातील बस क्यू शोल्टर (बॅक लिट)	सीबीसी (डीएव्हीपी)	३० दिवस, नमूद रकमेत कमाल बस क्यू शोल्टरवर	२०,००,०००
७	मुंबई शहरातील बेस्ट बस	मुंबई शहरातील बेस्ट बस रॅप पूर्ण	सीबीसी (डीएव्हीपी)	३० दिवस, नमूद रकमेत कमाल बसेसवर	२,००,००,०००
८	स्थानिक लोकल केबल	स्थानिक लोकल केबलव्दारे संपूर्ण राज्यात प्रसिध्दी	विहित प्रक्रियेचा अवलंब करून कार्यवाही करण्यात येईल	३० दिवस, नमूद रकमेत जास्तीत जास्त प्रसाकरण	२,००,००,०००
९	डिस्प्ले बोर्ड	मुंबई मेट्रो लाईन २-ए	मुंबई मेट्रो लाईन २-ए (जुने डिएव्हीपी दर)	३० दिवस, नमूद रकमेत कमाल डिस्प्ले बोर्डवर	१,००,००,०००
१०	समाज माध्यम आणि डिजिटल प्लॅटफॉर्मव्दारे प्रसिध्दी	फेसबुक, ट्विटर, कू आणि इतर समाज माध्यमांवर, निर्मिती आणि प्रसिध्दी	सीबीसी (डिएव्हीपी)	नमूद रकमेत ६० दिवसांच्या कालावधीत	१,४६,००,०००
११	आकाशवाणीवर प्रायोजित कार्यक्रम	मा. मंत्री, वने याचा वनवार्ता कार्यक्रम	आकाशवाणी	आठ महिने	४,००,०००
१२	खासगी एफ.एम. वाहिन्या	राज्यातील खासगी एफ.एम.वाहिन्यांवरून ऑडिओ जिगलचे प्रसारण	सीबीसी (डीएव्हीपी)	नमूद रकमेत एका दिवसात जास्तीत जास्त वेळेस, ३० दिवस	१०,००,०००

१३	आकाशवाणी	आकाशवाणीच्या मुंबई आणि पुणे केंद्रावरून ऑडिओ जिगलचे प्रसारण	आकाशवाणी	नमूद रकमेत एका दिवसात जास्तीत जास्त वेळेस, ३० दिवस	१०,००,०००
१४	ट्रेन रॅप	राज्यातील प्रथम आणि शेवटचे स्टेशन असणाऱ्या रेल्वे एक्सप्रेसवरून	सीबीसी (डिएव्हीपी)	नमूद रकमेत जास्तीत जास्त ट्रेन्सवर ३० दिवस	५०,००,०००
१५	पुरस्कार सोहळा	प्रदर्शनासह पुरस्कार सोहळ्याचे आयोजन	विहित प्रक्रियेचा अवलंब करून	एक वेळेस	२५,००,०००
एकूण (तक्ता क्रमांक-ब)					११,७६,००,०००
एकूण (तक्ता अ+ तक्ता -ब)					१७,३३,४०,०००
प्रशासकीय खर्च (तक्ता अ + तक्ता ब खर्चाच्या २ टक्के)					३४,६६,८००
एकूण (सर्व करांसह)					१७,६८,०६,८००

उपरोक्त तक्ता-अ व तक्ता-ब मधील निर्मिती व प्रसिध्दीसंदर्भातील पुढील कार्यवाही माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालयामार्फत विहित शासन नियमातील तरतुदीनुसार करण्यात यावी.

०२. संदर्भाधीन क्रमांक ४ येथील दिनांक १९.१२.२०२३ रोजीच्या प्रस्तावान्वये शासनास सादर करण्यात आलेल्या माध्यम आराखड्यातील विभागामार्फत प्रसिध्दी करावयाच्या खालील तक्ता-क मध्ये नमूद बाबींकरीता तत्त्वतः मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे:-

तक्ता-क					
विभागामार्फत करण्यात येणारी प्रसिध्दी					
अ.क्र.	माध्यम	तपशिल	दर	वारंवारिता/कालावधी	एकूण खर्च (रुपये)
१	दृकश्राव्य निर्मिती - मा. मंत्री वने सांस्कृतिक कार्य व मत्स्यव्यवसाय यांची वनविषयक मुलाखत आणि वनविभागाशी संबंधी इतर बाबींविषयी २० मिनिटांचा कार्यक्रम	--	विहित कार्यपध्दतीचा अवलंब करून	वर्षभरात किमान १३	१,००,००,०००
२	दृकश्राव्य प्रसारण - एबीपी माझा, झी २४ तास, टीव्ही ९, सहयाद्री वाहीन्यांवर मा. मंत्री वने सांस्कृतिक कार्य व मत्स्य व्यवसाय यांची वनविषयक मुलाखत आणि वनविभागाशी संबंधी इतर बाबींविषयी २० मिनिटांचा कार्यक्रम	--	प्रचलित दरानुसार	प्रत्येक आठवड्यातील एक दिवस असे किमान १३ भाग प्रती भाग-२० मिनिट	१,३०,००,०००
३	इंग्रजी व मराठी भाषांमध्ये वन्यजीव व वनविभागाशी संबंधित इतर माहितीपटांचे भाषांतरण करणे (Dubbing in eng/hindi of WL and such films)	--	विहित कार्यपध्दतीचा अवलंब करून		५०,००,०००
४	उपलब्ध माहितीपटांची सद्यस्थितीनुसार सुधारणा करणे (Editing of earlier films through relevant insertions)	--	विहित कार्यपध्दतीचा अवलंब करून	२०	१०,००,०००
५	कायमचा डिजिटल बोर्ड/डिस्प्ले Permanent digital board/display at				३०,००,०००

	airport (Mumbai and Nagpur, Outside Mantralaya)				
६	ऑडीओ बुकचा विकास	१० ऑडीओ बुक	प्रचलित दरानुसार		६,००,०००
७	सर्च इंजिनसह डिजिटल ग्रंथालयाची निर्मिती आणि देखभाल				१०,००,०००
८	विविध माध्यमांद्वारे प्रसिध्दीकरिता मनुष्यबळ जसे कन्टेंट राईटर, मिडीया एक्सपर्ट/कॉर्डिनेटर आणि ग्राफिक डिझायनर				३०,००,०००
९	वन गीत, इको क्लब गीत व प्रतिज्ञा इ. व्यावसायिक निर्मिती				१०,००,०००
१०	वृक्ष उत्पादक आणि वृक्ष खरेदीदार मेळावा/exposure visits	एक मेळावा प्रति सामाजिक वनीकरण वृत्त			२०,००,०००
११	जागतिक वन दिन यासारख्या महत्वाच्या दिवशी कार्यक्रमांचे आयोजन	११ सप्टेंबर -राष्ट्रीय वन हुतात्मा दिन, १ ऑक्टोबर - वन्यजीव सप्ताह, २ फेब्रुवारी - पाणथळ दिन, १ जुलै - वनमहोत्सव, २० मार्च - जागतिक चिमणी दिन, वनश्री पुरस्कार इ. वर्षभर			५०,००,०००
१२	प्रशिक्षण आयोजन	कार्यालयीन कामकाज पध्दती, माहिती व तंत्रज्ञान संबंधी प्रशिक्षण आयोजन २५००० प्रति प्रशिक्षण/विभाग तसेच बेल वन,अमृत वन व पचायतन वन योजनेचे सनियंत्रण २५,००,०००/-, उच्च तंत्रज्ञानाद्वारे रोपवाटीका निर्मितीसाठी राज्यस्तरीय कार्यशाळा (in association with ICFRE/KFRI/IFGTB २०,००,०००/-			४५,००,०००
१३	अ.प्र.मु.व.सं., वन्यजीव, मुख्य वनसंरक्षक (प्रा) व वनसंरक्षक, सामाजिक वनीकरण यांचेकडील प्रस्ताव	१५,००,०००/- प्रति प्रशिक्षण प्रति प्रादेशिक वृत्त, सामाजिक वनीकरण विभाग २५०००००/- व वन्यजीव विभाग २५०००००/- वर्षभर			२,१५,००,०००
१४	चंद्रपूर जिल्ह्यातील चंद्रपूर व मूल बसस्थानकावर वने व वन्यजीव संदर्भात रंगरंगोटी, use of ३-D digital bill boards				२,६९,७५,६४६
१५	तयार केलेल्या फार्म ट्रि / कृषी वानिकी ॲपमध्ये दृकश्राव्य माध्यमातून माहिती देण्यासाठी २ ते ३ मिनिटांचे व्हिडीओ निर्मिती	२० भाग -१०,००० प्रति भाग			२,००,०००
१६	मंत्रालयात ३D फिल्म आणि इतर पॅलूसह परस्परसंवादी प्रदर्शन Kiosk याकरिता सॉफ्टवेअर विकास, बॅरिकेटस लावणे, ॲप्लीफायर ,लाईट, होलोग्राफिक ॲनीमल डिझाईन व इतर आवश्यक सामग्री विकास				४०,००,०००
१७	ताडोबा महोत्सव-२०२४ आयोजित करणे.				३,७४,६५,०००
			अंदाजे एकूण अपेक्षित खर्च (वस्तु व सेवा कराच्या रकमेसह)		१३,९२,४०,६४६

उपरोक्त तत्का-क मधील विभागामार्फत प्रसिध्दी करावयाच्या अ.क्र.१ ते १७ येथील नमूद विविध माध्यमाद्वारे करावयाच्या प्रसिध्दीसाठी संदर्भाधीन क्रमांक १ येथील दिनांक २६.०३.२०२० मधील तरतुदी तसेच प्रचलित शासन नियमातील तरतुदीनुसार विहित कार्यपद्धतीचा अवलंब करून (प्रशासकीय मान्यता/तांत्रिक मान्यता, निविदा प्रक्रिया इ.) सक्षम प्राधिकाऱ्यांच्या मान्यतेने प्रसिध्दीची कार्यवाही विहित कालमर्यादेत करण्यात यावी.

०३. उपरोक्त माध्यम आराखड्यातील तक्ता-अ, तक्ता-ब आणि तक्ता-क मधील नमूद निर्मिती व प्रसिध्दीविषयक कामांकरीता एकूण ३१,६०,४७,४४६/-मधील प्रस्तुतचा खर्च हा महसूल व वन विभाग, मागणी क्र. सी-०७, प्रधान शिर्ष २४०६ वनीकरण व वन्यजीव, (योजनांतर्गत) (०१) वनीकरण ००३, शिक्षण व प्रशिक्षण (००) (०३) प्रचार, प्रसिध्दी व प्रशिक्षण-२६ जाहिरात व प्रसिध्दी (२४०६ ८५८९) या लेखाशिर्षाखाली सन २०२३-२४ करिता अर्थसंकल्पीत करण्यात आलेल्या तरतुदीमधून बीम्स प्रणालीवर उपलब्ध तरतुदीच्या मर्यादेत आवश्यक व महत्त्वाच्या बाबींवर करण्यात यावा. सदरहू खर्च त्या त्या प्रयोजनांसाठी उपलब्ध असलेल्या तरतुदीमधूनच भागविण्यात यावा.

०४. प्रस्तुत शासकीय योजनांच्या प्रसिद्धीकरीता खर्च करताना शासनाने वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या शासन निर्णय / आदेश / परिपत्रके यानुसार तसेच वित्त विभाग, शासन निर्णय क्रमांक विअप्र-१०१३/प्र.क्र.३०/२०१३/विनियम, दि.१७/०४/२०१५ अन्वये निर्गमित वित्तीय अधिकार नियम पुस्तिका १९७८ मधील तरतुदींचे/अटी व शर्तीचे पालन करून तसेच उक्त संदर्भ क्रमांक १ येथील शासन निर्णय दिनांक २६ मार्च, २०२० अन्वये प्रदान करण्यात आलेल्या वित्तीय शक्तींचे तसेच खरेदी प्रक्रियेबाबत उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभागाच्या दिनांक १ डिसेंबर, २०१६ च्या तरतुदीनुसार तसेच अन्य अनुषंगिक शासन निर्णयातील तरतुदींचा तसेच प्रचलित ई-निविदा प्रक्रिया / CVC निर्देश / CAG मार्गदर्शक तत्वे इत्यादींचे काटेकोरपणे पालन करून खर्च करण्यात यावा व त्यानुसार विहित केलेल्या कार्यपद्धतीचा अवलंब करण्यात यावा.

०५. वित्त विभाग शासन निर्णय दिनांक १७.०४.२०१५ अन्वये निर्गमित वित्तीय अधिकार नियमपुस्तिका १९७८, भाग-पहिला, उपविभाग चार, अनुक्रमांक-११ अन्वये विहित केलेल्या अटींच्या अधीन राहून बाह्य यंत्रणेकडून करून घेण्यात येणाऱ्या कामांचा खर्च करण्याबाबत प्रशासकीय विभागाला

प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारानुसार तसेच नियोजन विभाग व वित्त विभागाने दर्शविलेल्या सहमतीनुसार सदरची प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता देण्यात येत आहे.

०६. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक क्रमांक २०२४०२१५१९१३४६१६१९ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

(वि.बा. इंगळे)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
२. उप सचिव/अवर सचिव(सर्व), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
३. मा. मंत्री (वने) यांचे विशेष कार्य अधिकारी, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
४. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक, (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
५. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
६. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक, सामाजिक वनीकरण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
७. मुख्य वनसंरक्षक (प्रादेशिक) (११ वृत्त)
८. वनसंरक्षक, सामाजिक वनीकरण (६ वृत्त)
९. विभागीय वन अधिकारी, सामाजिक वनीकरण (सर्व जिल्हे)
१०. महालेखापाल, (लेखापरीक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र-१ व २, मुंबई व नागपूर
११. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
१२. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई- ४०० ०३२
१३. निवासी परिक्षा लेखा अधिकारी, मुंबई
१४. वित्त विभाग, व्यय-१०, अर्थसंकल्प-०६ मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
१५. कार्यासन अधिकारी, फ-२, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
१६. कार्यासन अधिकारी, ब-१, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
१७. प्रधान सचिव (वने) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
१८. निवडनस्ती फ-११